שלשי רגלני

ביולוגיה והדברה בגד"ש וירקות בעמק החולה

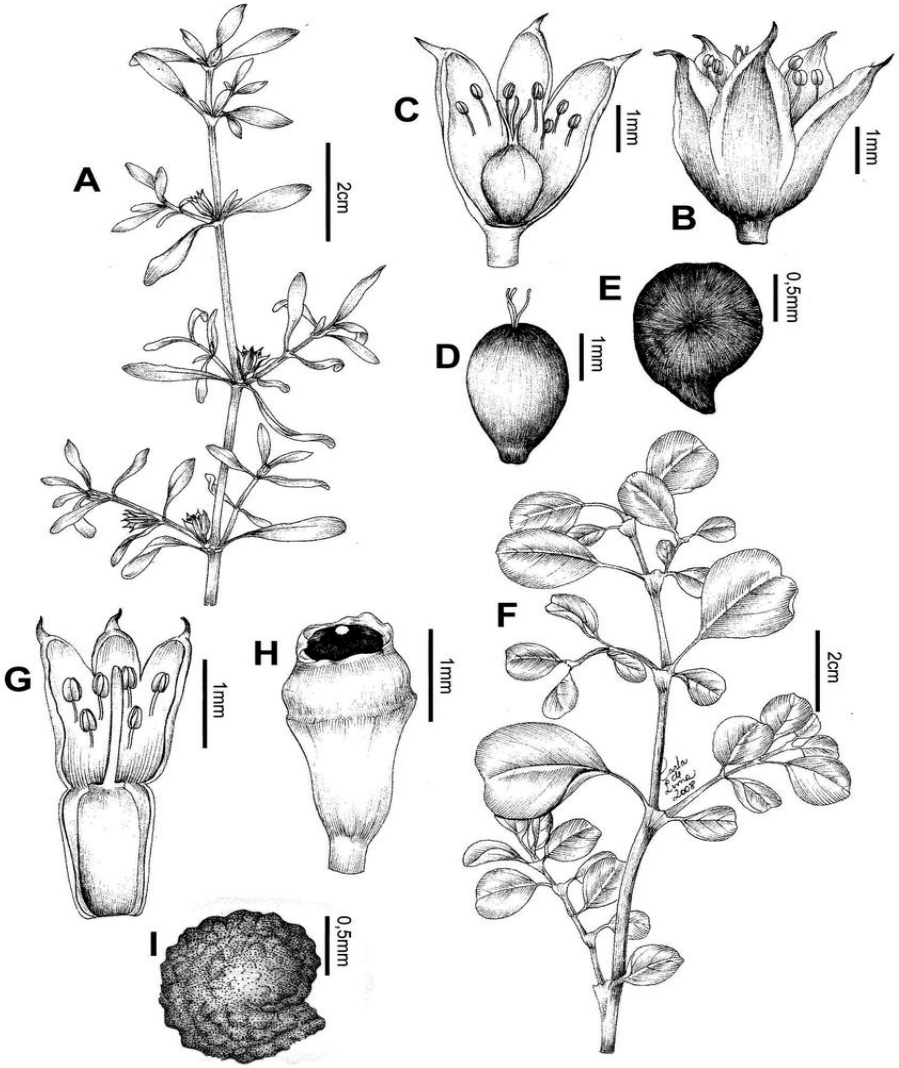

יעקב גולדוווסר
און רבינוביץ
חנן אייזנברג

צמחים פולשים- תוכניות מחקר

- סולנום המקור- *Solanum cornutum*
- סולנום זיתני- *Solanum elaeagnifolium*
- פרתניון אפיל- *Parthenium hysterophorus*
- אמברוסיה- *Ambrosia* spp.
- ירבוז-*Amaranthus* spp.
- שלשי רגלני- *Trianthema portulacastrum*

ביולוגיה

- שלשי רגלני (*Trianthema portulacastrum*)ובשמו הלועזי העממי **Desert Horse Purslane** הוא צמח חד-שנתי ממשפחת החיעדיים, עשבוני וסוקולנטי, בעל אופי צימוח נמוך ושרוע על פני הקרקע.

- הענפים הירוקים יוצרים משטח על פני הקרקע כך שצמח אחד יכול לכסות שטח העולה על מ"ר.

- הצמח פורח בישראל מחודש יוני עד אוקטובר ועל פי הספרות הזרעים חיוניים עם נפילתם לקרקע ויכולים לנבוט באותה עונה שבהם יוצרו.

תפוצה

- מקורו של הצמח באמריקה הטרופית ממנה פלש לשאר אזורי אמריקה. מצוי גם באפריקה המשוונית, באסיה, בתת היבשת הודו, ובאוסטרליה.
-
- הצמח מצוי בסוגים שונים של בתי גידול. הוא מוכר כעשבוני המשתלט על שולי שדות מעובדים לחים, אך מצוי גם באזורים מופרים בשולי דרכים ובשולי מדבר.

- בארץ, הצמח גדל בשטחים מעובדים, בשולי ערוצים ונחלים, ובמקומות מושקים. אף שהוא מתואר בספרות בארץ כצמח נדיר, הוא מצוי כיום במקומות רבים בארץ מעמק החולה ועד הערבה.

תפוצה עולמית

GBIF—the Global Biodiversity Information Facility

תפוצה בישראל

- על פי 'צמחיית ישראל ברשת' הוא מצוי בבקעת כנרות ובקעת בית שאן, נדיר בשרון ונדיר מאד בשאר אזורי הארץ.
- על פי 'צמח השדה' הוא נמצא בעמק הירדן העליון, עמקים, בשרון, ובערבה.

	שם עברי	שם מדעי	משפחה	צורת חיים	מוצא	אזור נוכחות בישראל	בית גידול	שכיחות	שלב פלישה בישראל
163	שיסת המשוכות	Acacia farnesiana	Fabaceae	עץ	AmC	ים-תיכוני	NDL,DDLagri,DDLrdsid	מצוי	מאוזרח
164	שיסת ויקסוריה	Acacia victoriae	Fabaceae	עץ	AusArid	ים-תיכוני, ספר	DDLplfor,DDLrdsid	נדיר	פולש
165	שיסת עלי-הערבה	Acacia salicina	Fabaceae	שיח, עץ	AusAridE, AusSE	ספר, מדבר	NDL,DDLplfor,DDLrdsid,UE	מצוי	פולש
166	שלשי רגלני	Trianthema portulacastrum	Aizoaceae	חד-שנתי	AfTrop & AsiTrop	ים-תיכוני	DDLagri, DDLrdsid	נדיר מאד	מזדמן
167	שעונית התות	Passiflora morifolia	Passifloraceae	שיח	AmC, AmSTrop	ים-תיכוני	DDLagri	נדיר מאד	מזדמן

ש.ר. באוסף העשביה בירושלים

מס' סדורי קובי	שנה	ישוב	אתר	תאריך איסוף	אספן	מס' קטלוגי	הערות
1	1967	כנרת	קצה שדה	15.10.67	שמשי ד.	319840	
2	1970	א. יעקב איחוד	/	15.9.70	שלמה פונדק	319839	
3	1979	גליל ים	שדות	2.10.79	סנדו	319845	נצפה לראשונה 76'-75
4	1981	חמדיה	שדות	24.6.81	כהן	319842	
5	1981	חמדיה	שדות	24.6.81	דנין	319841	
6	1985	מעגן מיכאל	שדות	1.7.85	שמידע	319846	
7	1986	עין החורש	צידי דרך	4.11.86	דנין	319848	
8	1990	צפונה לפ"ת	ליד הירקון	28.10.90	?	71082	
9	1995	להבות הבשן	/	28.7.95	בקרמן	319849	
10	1998	גבעת ברנר	תעלה ליד כביש	4.11.98	דנין	72538	
11	1998	הכפר הירוק	פרדס	20.8.98	פרגמן	72687	
12	2001	בית זרע	מטע תמרים מושקה	23.7.2001	דנין	125400	
13	2010	אגמון החולה	שדה מעובד	27.7.2010	יאיר אור	אין	

היסטוריה בארץ

- 1967- דווח ראשוני.
- 1985- איסוף צמחים מבריכת הדגים של להבות הבשן- ב"עשביה" בירושלים.
- 2019- תוכנית מחקר של המדען הראשי של משרד החקלאות.

תפוצה בעמק החולה

- בעמק החולה עשב רע זה משבש בצורה קשה בעיקר בגידולים החשובים עגבניות לתעשיה, תירס, א"א ואבטיח מללי.
- כיוון שאין בנמצא קוטלי עשבים סלקטיביים יעילים להדברת עשב רע זה יש צורך ללמוד את העשב ולהתאים לו אמצעי הדברה.

מטרה

- מיפוי התפשטות.
- לימוד הביולוגיה בתנאי הארץ.
- פיתוח מודל פנולוגי להתפתחות העשב.
- מציאת משטרי הדברה יעילים להתמודדות עם העשב הפולש הקשה בגידולים א"א, אבטיח מלל, עגבניות ותירס.

פירוט הניסויים

- איתור ואיסוף זרעים.
- מיפוי אוכלוסיות בעמק החולה.
- בחינת תנאי הנבטה:
  - מצע נביטה
  - השהיה בחומצה
  - קרור
  - אור/חושך
- ניסוי טרמלי- באגר בצ"פ בתאי גידול.
- ניסוי עומקי הצצה.
- **הרבצידים בעציצים- שולחן ריסוס.**
- **הרבצידים בשדה- בעונה הקרובה**.

אוכלוסיות שאספנו בעמק החולה ב- 2019

- מנרה
- להבות הבשן
- עמיעד
- שניר
- כפר סאלד

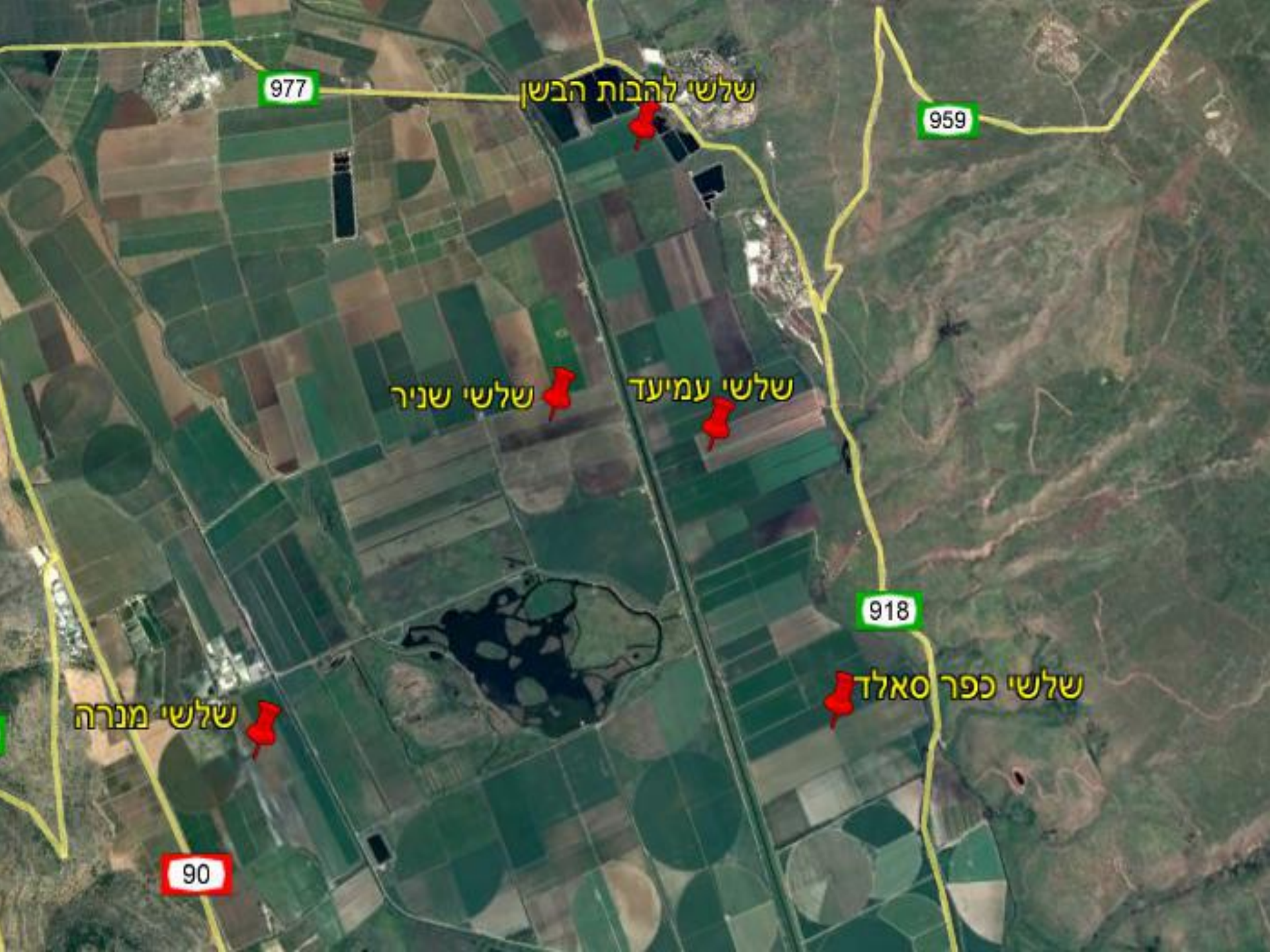
977
שלשי להבות הבשן
959
שלשי שניר
שלשי עמיעד
918
שלשי כפר סאלד
שלשי מנרה
90

שיבוש
בשולי שדה
להבות הבשן
23 יולי 2019

בריכות דגים-
להבות הבשן

ברוקלי מנרה 13 אוקטובר 2019

און דיר

מנרה
מנרה
מנרה
מנרה
27/3

פרח

הלקט

הלקט פתוח

Lens	MXB-050Z : Normal : x20
FOV	1.52 cm
Resolution	0.00 cm

0.150 cm

500 µm

זרע

Lens	MXB-2500REZ : Low-Range : x50
FOV	6.21 mm
Resolution	0.00 mm

ניסויי הנבטה

- טיפול זרעים בחומצה זרחיתנית
- אגר/מים
- צלחות פטרי
- 4 תאי גידול: 15,20,25,30 מ"צ. בחושך.
- 5 חזרות לכל טיפול

- אור
- שהיה בקור
- זמן

ניסוי זמני השהיה בחומצה

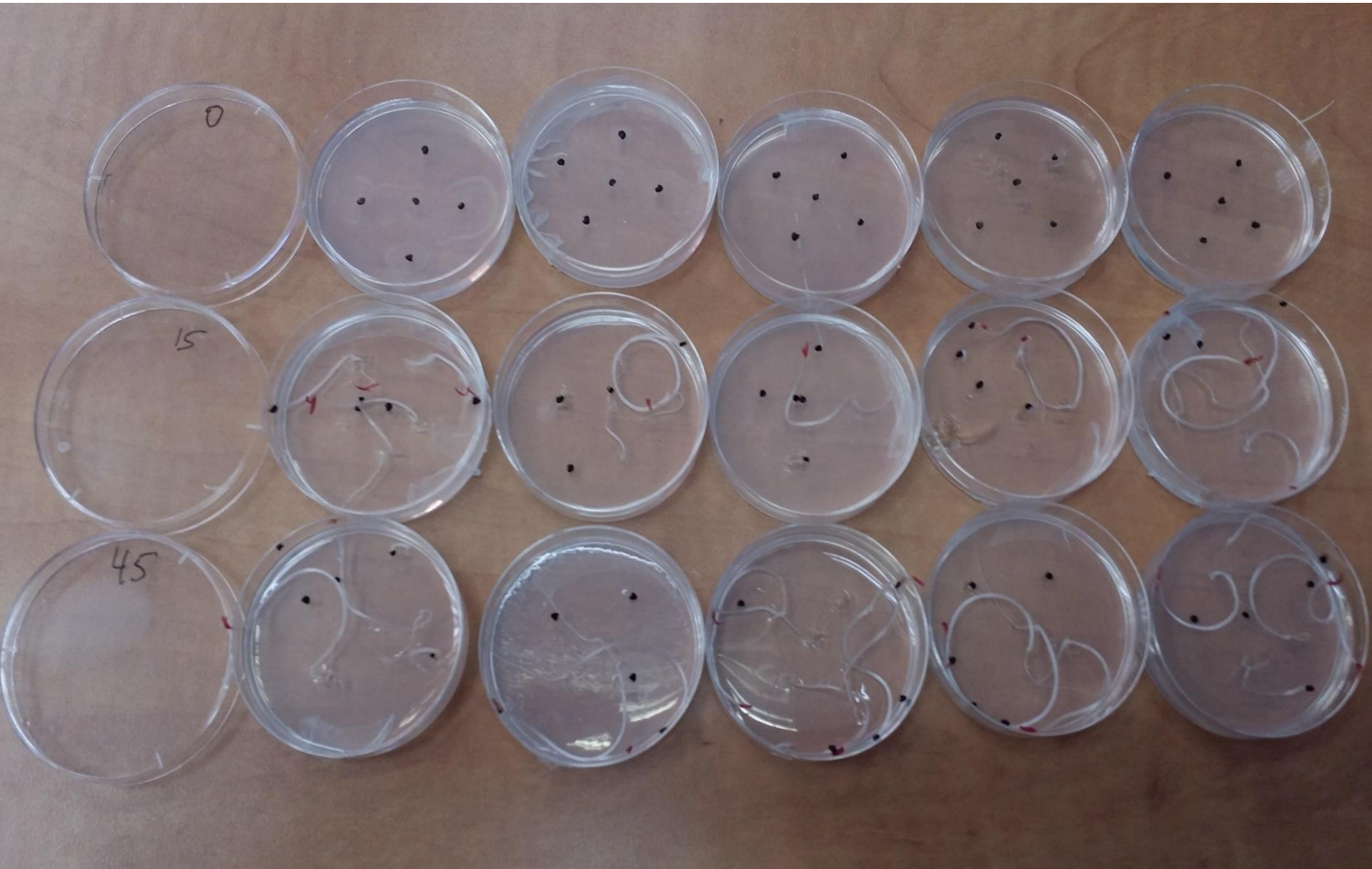

ניסוי נביטה בטמפרטורות שונות

ניסוי נביטה באגר, בצ"פ, בחושך בתאי גידול

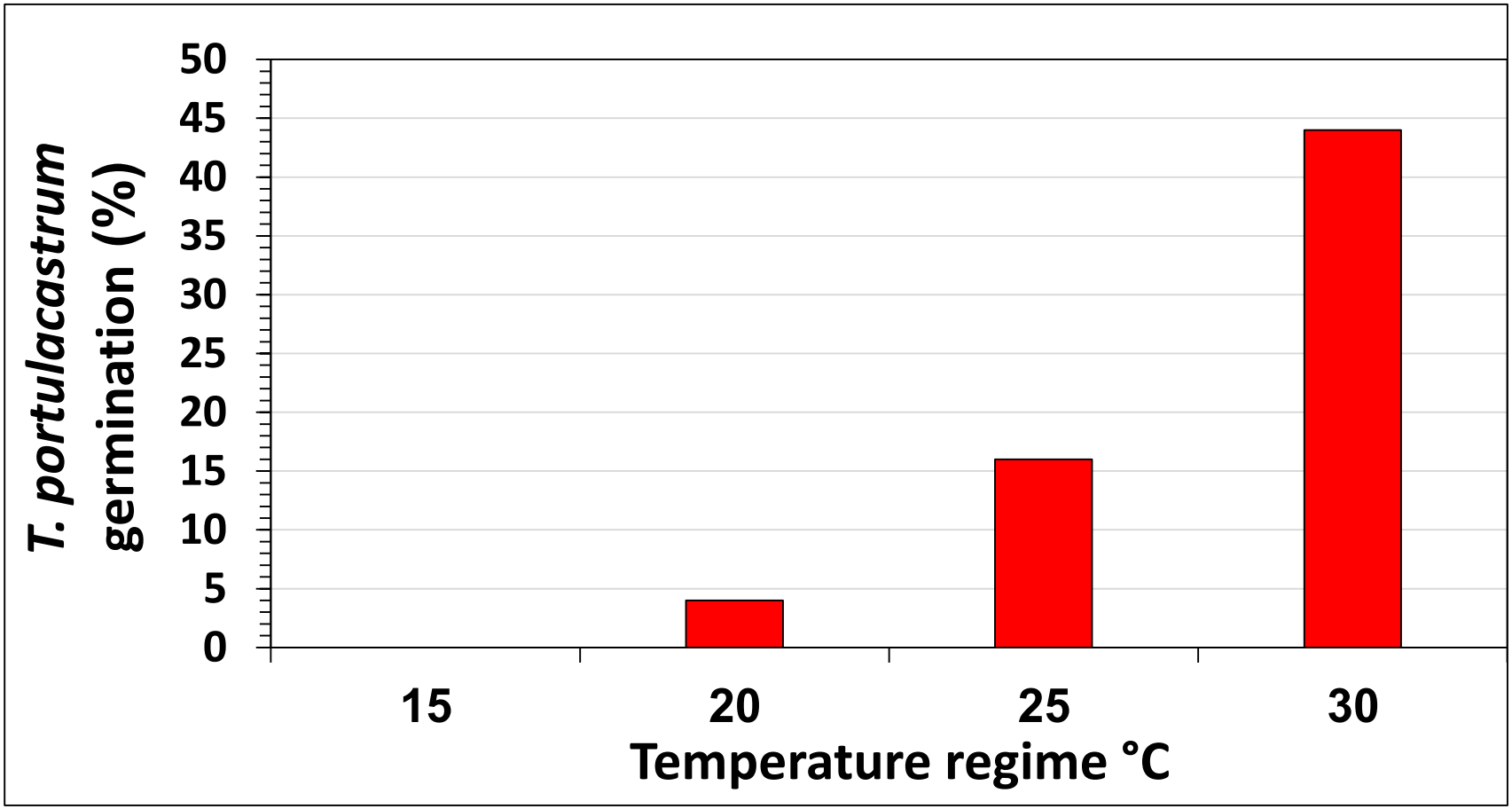

ניסוי הצצה מעומקי קרקע שונים

- עציצי 1 ליטר
- קרקע נוה יער
- עומקים 0,1,2,4,6 ס"מ
- 6 חזרות
- חממה בנוה יער

ניסוי הנבטה מעומקים שונים

ניסוי עומקי הצצה

ניסוי עומקי הצצה

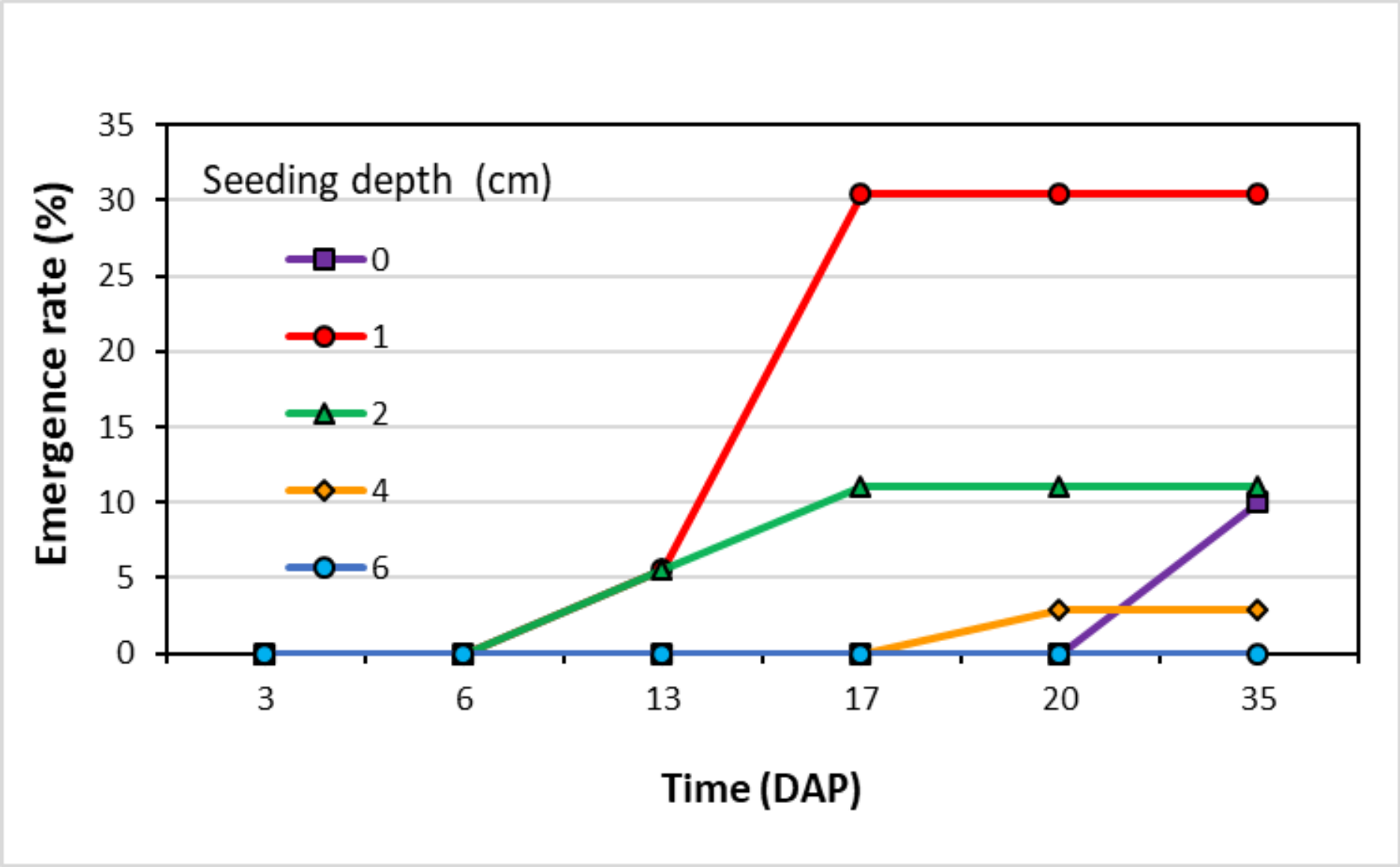

ומה בהמשך?

- המשך מיפוי.
- חזרה על ניסוי הנביטה- ב- 6 משטרי טמפרטור יום/לילה עם וללא אור.
- חזרה על ניסוי ההצצה.
- סריקה ראשונית של קוטלי עשבים קדם זריעה בעציצים באמצעות מרסס שולחני.
- סריקה ראשונית של קוטלי עשבים אחר הצצה בעציצים באמצעות מרסס שולחני.
- ניסויי שדה עם קוטלי העשבים המצטיינים.
- המלצות למשטר הדברה בצידי דרכים ובגידולים שונים.

תודות

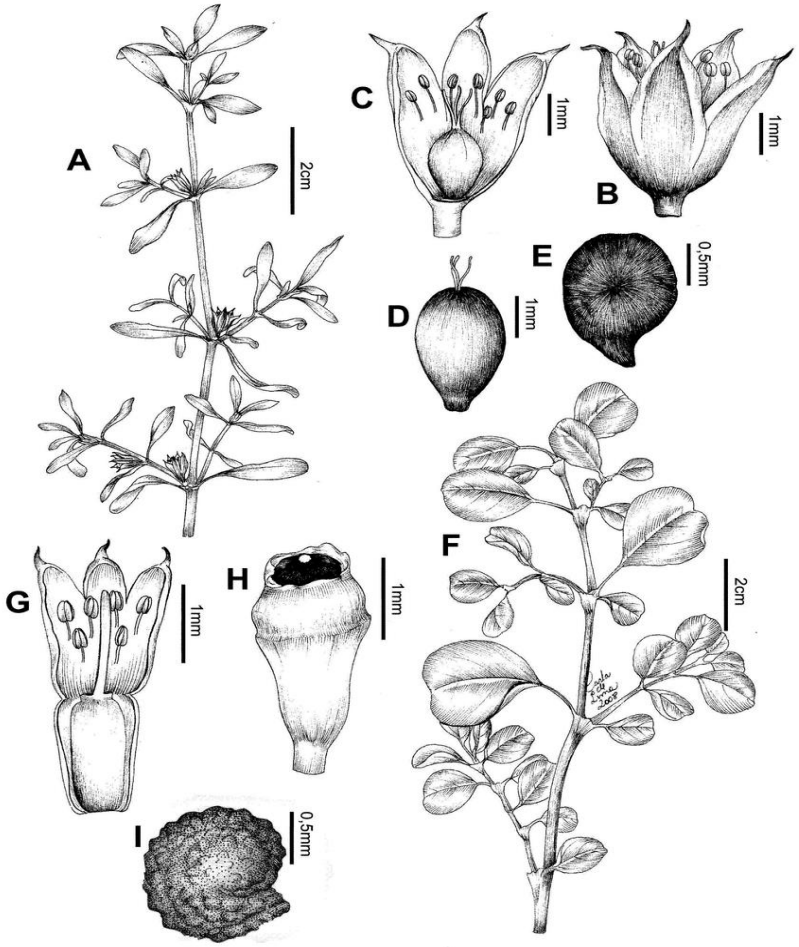

- מאור מצרפי
- ז'קלין אבו נאסר
- שירה גל
- המאם זידאנה
- עומר קפילוטו
- גיא אכדרי

ולכם על ההקשבה!